

1. Matnni o'qing, mazmunini o'z so'zingiz bilan so'zlab bering.
2. Lug'at yordamida matnni tarjima qiling.
3. Yangi so'zlarni yod oling, ular ishtirokida gaplar tuzing.

2- DARS

► **3- mashq.** Savollarga javob bering.

— Toshkentning qaysi ko'chasida Turkiston saroyi va Alisher Navoiy nomli adabiyot muzeyi joylashgan?

—

— Shahrimizning Amir Temur ko'chasida qaysi bog' joylashgan?

—

— Milliy bog' qaysi maydonda joylashgan?

—

— Shahrimizdagi bog'larning nomini ayting.

—

— Maktabingiz atrofida qanday binolar bor?

—

► **3- topshiriq.** Matnni o'qing, berilgan rasmdan foydalanib, topshiriqlarni bajaring.

TOSHKENTLEND

Toshkentlend 1995-yil 2-iyulda tashkil etilgan. Toshkent shahri markazida, Bo'zsuv kanali qirg'og'ida joylashgan.

Toshkentlendda „Akva-park“, „Bolalar bog'i“, „Osma yo'l“ kabi majmualar mavjud.

Bu yerda turli attraksionlarda uchasiz, „Afrika safari“da o‘zingizni yovvoyi tabiat qo‘ynida his qilasiz. Suv havzalarida qayiqchada sayr qilib, suv attraksionlaridagi qiziqarli o‘yinlarda qatnashasiz. Do‘konlardan turli o‘yinchoqlar xarid qilasiz va yaxshi taassurotlar bilan uyga qaytasiz.

LUG‘AT

majmua — комплекс
yovvoyi — дикий
qirg‘oq — берег

tabiat — природа
qayiqcha — лодка
taassurot — впечатление

1. Matn mazmunini so‘zlab bering.
2. Matnni tarjima qiling.
3. Siz yana qanday istirohat bog‘larini bilasiz?
Shu haqda kichik hikoya tuzing.

► **4- mashq.** Partadosh do'stingiz bilan „Chet ellik sayyoh bilan suhbat“ mavzusida dialog tuzing.

N a m u n a :

— Kechirasiz, Ko'kaldosh madrasasiga qanday borish mumkin?

— Shu ko'cha bo'ylab to'g'riga yurasiz, chorrahadan o'ngga burilasiz.

—

YOZGI TA'TIL

1- DARS

► **1- mashq.** Berilgan so'z va so'z birikmalarini qo'llab, rasmlar mazmuniga mos gaplar tuzing.

Foydalanish uchun soʻzlar: *ta'til, reja, oromgoh, dam olish, sayr qilish, sayohatga chiqmoq, chiniqmoq, soya-salqin, cho'milmoq, baliq tutmoq, qiziqarli o'yinlar, do'stlashmoq.*

► **1- topshiriq.** Matnni o'qing va berilgan topshiriqlarni bajaring.

YOZGI TA'TIL

Yaqinda darslar tugaydi va ta'til boshlanadi. Sinf-doshlar bilan yozgi ta'til rejasini tuzdik. Ko'pchilik oromgohga borishni istaydi. Ba'zi bolalar tarixiy shaharlarga sayohatga boradilar. Ba'zilar ota-onalari bilan dam olish maskanlarida hordiq chiqaradilar.

„Kamalak“ oromgohi soya-salqin yerga joylashgan. Oromgoh atrofi tog'lar bilan o'ralgan. Bu yerda ko'p bolalar bilan do'stlashamiz. Toza havoda chiniqamiz. Oromgohda hech qachon zerikmaymiz.

LUG'AT

yaqinda — скоро, на днях
ta'til — каникулы
reja — план
ko'pchilik — большинство
oromgoh — лагерь

istamoq — хотеть, желать
soya-salqin — прохладно
hordiq chiqarmoq — отдыхать
chiniqmoq — закаляться

1. Siz yozda qayerda dam olmoqchisiz?
2. Ta'tilda ko'pchilik qayerga boradi?
3. Sayohatga kimlar bilan borasiz?
4. Qaysi oromgoh sizga yoqadi?
5. Oromgohda nimalar qilmoqchisiz?

BILIB OLING!

Ish-harakatning boshqalar tomonidan bajarilishi, ya'ni III shaxs ko'plik **-lar**, **-dilar**, **-sinlar** qo'shimchalari bilan ifodalanadi.

Qarang: *Ular oromgohga ket**dilar**. Barcha bolalar musobaqada qatnash**sinlar**.*

► **2-mashq.** Gaplarni o'qing, **-dilar**, **-sinlar** qo'shimchalarini olgan so'zlarni topib, daftaringizga ko'chiring va ona tilingizga tarjima qiling.

1. Yozda do'stlarim oromgohga bordilar.
2. Boshqalar sizga yordam bersinlarmi?
3. Bu yerda bolalar do'stlashadilar, birga o'ynaydilar.
4. Sinfdo'shlarim kelsinlar, keyin mashinaga chiqamiz.
5. Bolalar daryo bo'yida uchrashadilar.

MUOMALA ODOBI

Marhamat!
Oq yo'li!
Yaxshi boringlar.
Yaxshi dam olinglar.
Xush kelibsiz!
Ko'rishguncha xayr!

► **3-mashq.** Nuqtalar o'rniga **-dilar**, **-sinlar** qo'shimchalaridan mosini qo'yib, gaplarni o'qing va dialogni davom ettiring.

1. — Sinfdo'shlaringiz ta'tilda qayerga bora...?
—
— U yerga yana kimlar bora...?

- Ustozlar ham ...
- 2. — Guruh rahbarlari oromgohda nima qila...?
- ...
- Murabbiylar tennis, shashka o'ynashni o'rgata...mi?
- ...
- ...

► **2-topshiriq.** Rasm asosida o'zaro suhbatlashing va **-dilar, -sinlar** qo'shimchalarini qo'llab, kichik hikoya tuzing.

2- DARS

SUHBAT

- Nodira, ta'tilda qayerga borasan?
- Buvimlarnikiga boraman. Ular menga ko'p narsani o'rgatadilar.
- Jasur, o'zing nima qilmoqchisan?
- Men oromgohga bormoqchiman. Qarindoshlarim ham men bilan birga borishadi.

- Ota-onalari rozi bo'ladilarmi?
- Albatta-da. Amakim, „hammalari bir joyda dam olsinlar, do'stlashsinlar“ dedilar.
- Juda yaxshi, Jasur. Yaxshi dam olinglar.
- Rahmat, Nodira. Sen ham maroqli dam olgin.

► **4-mashq.** Matnni o'qing, III shaxs ko'plik qo'shimchalarini to'g'ri talaffuz qiling. Ajratilgan so'zlar ishtirokida gaplar tuzib, daftaringizga ko'chiring.

OROMGOHDA

Yozgi ta'tilda oromgohlar gavjum bo'ladi. Ta'tildan oldin oromgohlarni ta'mirlaydilar. Bolalar uchun **o'yingohlar** quradilar. Bu o'yingohlarda turli **musobaqalar** bo'ladi. Barcha bolalar shinam xonalarda hordiq chiqaradilar. **Oshpazlar** shirin taomlar pishiradilar, mevalardan mazali sharbatlar tayyorlaydilar. Murabbiylar she'r **o'rgatadilar**, hikoyalar aytib beradilar.

Oromgohda bolalar **tartib-intizomga** rioya qiladilar. Bu ishda navbatchilar yordam beradilar.

LUG'AT

gavjum — многолюдный
ta'mirlamoq — отремонтировать
o'yingoh — стадион
tartib — порядок
rioya qilmoq — соблюдать

O'ZBEKCHA-QORAQALPOQCHA LUG'AT

A

ahamiyat — a'hmiyet
ahil — tati'w
ajdodlar — u'rimportaqlar
ajratilgan — bo'lingen
andava — gilmala
anhor — wo'zek, jap,
salma
anjom — u'skene
asalari — pal ha'rreleri
asar — shi'g'arma
avval — da'slep, buri'n
ayvon — a'ywan, si'pa

B

badantarbiya — dene
shi'ni'qti'ri'w
barobar — ten', ten'be-ten'
bastakor — kompozitor
bayram — bayram
bemaza — mazasi'z, da'msiz
bemor — nawqas, awi'ri'w adam
betoqatlik — sabi'rsi'zli'q
beg'ubor — pa'k, taza, mo'ldir
birinchi — birinshi
bir dona — bir dana
bir mahal — bir waqi'tta, bir
ma'ha'lde
bormoq — bari'w
bola ochmoq — palapan
shi'g'ari'w
boy, boylik — bay, bayli'q
buklamoq — bu'klew
bukmoq — qayi'ri'w
burkamoq — woraw
bo'yamoq — boyaw

D

daha — massiv
dahliz — da'liz
dahshat — qorqi'ni'shli', a'beshiy
dam olmoq — dem ali'w
darvoza — da'rwaza
daryo — da'rya
dastro'mol — qol woramal
dasturxon — dasturxan
dastyor — ja'rdemshi
davolamoq — yemlew, dawalaw
davr — da'wir
dazmollamoq — u'tiklew
devor urish — diywal wo'riw
doim — ba'rqulla, ha'r qashan
duo — duwa woqi'w
duradgor — ag'ash ustasi'

E

ehtiyot qilmoq — abaylaw
ekin — yegin
ekmoq — yegiw
el — yel, xali'q
eritmoq — yeritiw
erta — yerte
eslab qolmoq — yeslep qali'w
esmoq — yesiw (samal), iyiriw (jipti)
etak — yetek aljapqi'sh

F

farzand — perzent, bala
favvora — fantan
foyda keltirish — payda keltiriw
foydali — paydali'

G

gapirmoq — so'ylew
garmdori — buri'sh
guldasta — gu'lda'ste
guldon — gu'l tu'bek
gulzor — gu'lzar
go'zal — go'zzal, sul'i'w,
si'nbatli'

H

halok bo'lmoq — qayti's boli'w,
wo'liw
halol — hadal
hamshira — miyirbiyke
har kuni — ha'r ku'ni
har oyda — ha'r ayda
harorat — temperatura
haydamoq (yer) — su'riw (jer)
hayot — wo'mir
hasharot — shi'bi'n-shirkey
hech kim — hesh kim
hech narsa — hesh na'rse
hech qachon — hesh qashan
hikmat — hikmet
hil-hil — pisken, jetilisken
himmatli — saqi'y
himoya qilmoq — qorg'aw
hisoblash — yesaplaw, sanaw
hol — jag'day
hosil — wo'rim
hudud — aymaq
hunar — wo'ner
hurmat — hu'rmetlew
hush — sezim

I

iflos — patas
ijodkor — do'retiwshi
iliq — ji'lli'
iloji boricha — i'laji' bolg'ani'nsha
indamas — u'ndemeytug'i'n
indin — yerten'nin' arg'i' ku'ni
ipak qurti — jipak qurti'
isitmasi chiqmoq — i'ssi'li'g'i'
ko'teriliw

ixcham — i'qsham, qolayli'
ichimlik — ishimlik

K

kasal — awi'ri'w, kesel
kavshamoq — shaynaw
kashta — keste
kenja — genje, kishkene
kechki ovqat — keshki awqat
kimdir — kimdir, a'llekim
kiyik — kiyik
kulrang — ku'lren'
kumush — gu'mis
kun sayin — ku'n sayi'n, ku'nde
kundalik — ku'ndelik
kurtak — wo'simlik
ko'karmoq — ko'geriw
ko'kat — ko'k sho'p
ko'milmoq — ko'miliw
ko'p qavatli — ko'p qabatli'
ko'rk — ko'rik, shi'ray
ko'rsatmoq — ko'rsetiw
ko'zgu — ayna

L

lavlagi — la'blebi
laziz — mazali'
libos — kiyim, lipas

likopcha — tarelka
loyiha — proekt
lo'ppi — isik

M

mahsulot — wo'nim
majmua — kompleks
makkajo'xori — ma'kke
ma'no — ma'no
manzil — ma'nzil
mamnun — kewli tolg'an
mard — ma'rt
maqtaamoq — maqtaw
masofa — arali'q
maslahat — ma'slaha't
mastava — gu'rishli
maxsus — arnawli'
maza — mazali', jag'i'mli'
mashhur — belgili, ataqli'
mehmon — miyman
mehmonxona — miymanxana
mehmon qilmoq — miyman yetiw
mehr — mehir, muhabbat
me'mor — arxitektor
momiq — jumsaq
moy — may
muhandis — injener
muqaddas — muqaddes
musobaqa — jari's
mustaqil — yerkin, wo'z betinshe
mustaqillik — g'a'rezsizlik
muzlamoq — muzlaw
mo'l — ko'p, mol

N

nafs — tilek
na'matak — shipovnik

nechanchi — neshinshi
necha so'm — qansha turadi'
nimadir — qandayda bir
niqob — ni'qap
nishonlash — belgilew
nonushta — azang'i' awqat
nok — almurt
novvoy — nanbayshi'

O

obdan — toli'g'i' menen
odil — a'dil
oldin — da'slep, bastan
oqko'ngil — aqkewil, aq ko'kirek
orasta — azada
orqasida — arqasi'nda, arti'nda
ovqat, ovqatlanmoq — awqat, awqatlani'w
og'ir — awi'r
og'rimoq — awi'ri'w
oshpaz — aspaz

P

parvarish qilmoq — ku'tiw, bag'i'w
paxtakor — paxtakesh
paxtazor — paxta ati'zi'
paydo bo'lmoq — payda boli'w
pirillamoq — pi'ri'llaw
podsho — patsha
poliz — pali'z
posbon — qarawi'l
po'stin — posti'n, ton

Q

qad ko'tarmoq — wo'siw
qadimiy — a'yyemgi
qadrdon — jaqi'n, qa'dirdan

qafas — qa'pes
qaldirg'och — qarli'g'ash
qalin kiynmoq — qali'n'kiyiniw
qaltiramoq — qalti'raw
qariya — g'arri'
qayerda — qay jerde
qayerga — qay jerge
qaynatma — qaynati'lg'an
qizg'in — qi'zg'i'n
qoplamoq — qaplaw
qorbo'ron — qarda oynaw, qarboran
qovurma — quwi'ri'lg'an
qurilgan — quri'lg'an
qurilish — quri'li's
qurolli kuchlar — quralli'ku'shler
quvlash — quwalaw
quvonch — quwani'sh
quvvat — ku'sh
quyuq — gewek
qo'lda termoq — qol menen teriw
qo'lda yasalgan — qoldan jasalg'an
qo'ymoq — qoyi'w

R

raqam — sifr, san
raqs — oyi'n, ayaq oyi'n
rassom — su'wretshi, xudojnik
rioya qilmoq — a'mel qi'li'w
rost — shi'n, tuwri', haqi'yqat

S

sahifa, varaq — bet
sahro — sahra, sho'listan
sanalmoq — sanaw
salqin — salqi'n
saqlamoq — saqlaw
saralamoq — saylap ali'w
sardor — sa'rdar
saroy — saray
sarg'aymoq — sarg'ayi'w
sayohat — sayaxat
sayramoq — sayraw
sayr qilmoq — qi'di'ri'w, seyil yetiw
sayyoh — turist, sayaxatshi'
sergak turmoq — sergek boli'w
soha — shar
soz — saz a'sbaplari'
sozanda — sazende
sport anjomlari — sport u'skeneleri
supurmoq — si'pi'ri'w
surtmoq — jag'i'w
suyuq — suyi'q
suzish — ju'ziw

T

taajjublanmoq — hayran qali'w
tabiiy boylik — ta'biyg'i'y bayli'q
takrorlamoq — ta'kirarlaw, qaytalaw
talaffuz — ayti'li'w
tan berish — moyi'nlaw
tanimoq — tani'w
taqsimlamoq — bo'listiriw
taramoq — taraw

tarixiy obida — tariyxi'y yestelik

tasma — lenta

tasvirlash — su'wretlew,
sa'wlelendiriw

terimchi — terimshi

tez aytish — tez ayti'w

tezroq — tezirek

tikuvchi — tigiwshi, pishiwshi

tinglamoq — ti'n'law

tomir — tami'r

tomosha — tamasha

tomchi — tamshi'

topmoq — tabi'w, izlew

tortib bermoq — wo'lsheiw

toza havo — taza hawa

toshbaqa — tasbaqa

toshqin — tasqi'n

tur — tu'r

turp — tu'rpi

tuyaqush — tu'ye qus

tuyoq — tuyaq

tuzsiz — duzsi'z

tushlik — tu'slik

tushunmoq — tu'siniw

to'kilmoq — to'giliw

to'r — tor

U

ustun — baq'ana

uy daftari — u'y da'pteri

uzaymoq — uzayi'w

V

varrak — pa'tpelek

vatan — watan

vayron qilmoq — wayran yetiw

voyaga yetmoq — yerjetiw

X

xalta — qalta

xartum — pildin' murni'

xayol — qi'yal, woy, arzi'w,
a'rman

xazina — g'a'ziyne

xil-xil — ha'q qi'yli', ha'r tu'rli

xirmon — qi'rman

xiyobon — qi'yaban

xizmat — xi'zmet

xola — dayi' apa

xonadon — bo'lme

xotira — yeslew

xotirjamlik — biyma'lel

xushmuomala — kishi piyil

Y

yalpiz — nazbay gu'l

yaltiramoq — jalti'raw, jalti'ldaw

yaqinda — jaqi'nda

yasamoq — tayarlaw

yasatmoq — jasandi'ri'w

yer haydamoq — jer su'riw

yerto'la — jer to'le

yetim — jetim

yetib kelmoq — jjetip keliw,
u'lgeriw

yigitcha — jigit

yig'ilish — ji'ynali's

yig'im-terim — ji'yi'n-terim

yodda tutmoq — yesta saqlaw

yodlamoq — yadlaw

yonida — jani'nda, qasi'nda

yoqimli — yag'i'mli'

yoqtirmoq — jaqti'ri'w, su'yip qali'w

yordamlashmoq — ja'rdemlesiw,
ko'meklesiw

yorugʻ — jariʻq
yotoqxona — jataqxana, uyqiʻlaw
 boʻlmesi
yogʻmoq — jawiʻw
yogʻoch — taxta
yugurmoq — juwiʻriʻw
yurish — juriw
yurt — jurt
yuvinish xonasi — juwiʻniʻw
 boʻlmesi
yuvmoq — juwiʻw

Z

zamonaviy — zamanagoʻy
zar — zer, altiʻn
zararli — ziʻyanliʻ
zina — tekshe, baspaldaq
zumda — sol waqiʻtta
zoʻr — zor, kuʻshli

Oʻ

oʻlka — uʻlke
oʻquv qurollari — woqiʻw
 qurallariʻ
oʻrganmoq — uʻyreniw
oʻrmon — togʻay
oʻrtasida — wortasiʻnda
oʻtirmoq — wotiʻriʻw
oʻxshamoq — uqsaw
oʻyin — woyiʻn
oʻyin-kulgi — woyiʻn-kuʻlki

Gʻ

gʻalaba — jenʻis
gʻayrat bilan — kuʻsh-quwatliʻ,
 uqiʻpliʻ
gʻolib — jeniʻmpaz

SH

sharaf — sharapatliʻ
sharbat — sherbet, sok
sharoit — sharayat
shekilli — sol siʻyaqliʻ
shinam — qolayliʻ
shirin taom — mazaliʻ awqat,
 shiyrin tagʻam
shishirmoq — isiw
shod-xurram — kewilli,
 quwaniʻshliʻ
shon-shuhrat — danʻq, maʻrtebe
shotut — qiʻziʻl tut

CH

chalmoq — shertiw
chanoq — paxtaniʻnʻ gʻoʻregi
chaqqon — shaqqan
charxpalak — shiʻgʻiʻr
chang — shanʻ
changʻi — shanʻgʻiʻ
chigit — shigit
chilla — shille, qiʻsqiʻ suwiʻq
chin dildan — shiʻn kewilden
chiniqtirmoq — shiʻniʻqtiʻriʻw
chirillamoq — shiʻriʻldaw
chiroy ochmoq — shiʻraylaniʻw,
 suliʻwlaniʻw
chumoli — qumiʻrsqa
choʻkmoq — shoʻgiw
choʻmiltirmoq — shomiʻldiʻriʻw

MUNDARIJA

O'zbekiston — Vatanim manim	4
Qadrdon maktabim	8
Bizning sinfimiz	13
Bizning uyimiz	19
Bog'da	25
Kuzgi ishlar	32
Bozorda	39
Oshxonada	43
Kiyim do'konida	48
Sport, sport, sport!	53
Salom, yangi yil!	57
Qish o'yinlari	62
Kasblar	66
Kitobni asrang	70
Orasta bo'ling	74
Yil fasllari va ob-havo	79
Bahor keldi	84
Xotin-qizlar bayrami	89
Navro'zi olam keldi	93
Qushlar va hasharotlar	97
Oila a'zolarining bir kuni	102
Tinchlik barqaror bo'lsin	107
Poytaxtimiz chiroyi	111
Yozgi ta'til	115

**ABDUROZIQ RAFIYEV,
GULNORA MUHAMMADJONOVA**

O‘ZBEK TILI

**Ta’lim qoraqalpoq tilida olib boriladigan maktablarning
4- sinfi uchun darslik**

5- nashri

*„O‘qituvchi“ nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent — 2013*

Muharrir *G. Nasriddinova*
Badiiy muharrir *D. Mulla-Axunov*
Texnik muharrir *T. Greshnikova*
Kompyuterda sahifalovchilar: *Sh. Yo‘ldosheva,
F. Hasanova*

Nashriyot litsenziyasi AI №161. 14.08.2009. Original-maketdan bosishga ruxsat etildi
20.05.2013. Bichimi 70×90^{1/16}. Kegli 12, 14 shponli. Garn. Helvetika. Ofset bosma
usulida bosildi. Ofset qog‘ozi. Shartli b. t. 9,36. Hisob-nashriyot t. 6,5. Bosma t. 8,0.
Adadi 8898 nusxa. Buyurtma №

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligining „O‘qituvchi“ nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
Toshkent—129. Navoiy ko‘chasi, 30-uy. // Toshkent, Yunusobod dahasi,
Yangishahar ko‘chasi, 1-uy. Shartnoma № 07–04–13.

**Ijaraga beriladigan darslik holatini
ko'rsatuvchi jadval**

T/r	O'quvchining ismi va familiyasi	O'quv yili	Darslikning olingandagi holati	Sinf rahbarining imzosi	Darslikning topshiril- gandagi holati	Sinf rahbari- ning imzosi
1						
2						
3						
4						
5						

**Darslik ijaraga berilib, o'quv yili yakunida qaytarib olinganda
yuqoridagi jadval sinf rahbari tomonidan quyidagi baholash
mezonlariga asosan to'ldiriladi:**

Yangi	Darslikning birinchi marotaba foydalanishga berilgandagi holati.
Yaxshi	Muqova butun, darslikning asosiy qismidan ajralmagan. Barcha varaqlari mavjud, yirtilmagan, ko'chmagan, betlarida yozuv va chiziqlar yo'q.
Qoniqarli	Muqova ezilgan, birmuncha chizilib, chetlari yedirilgan, darslikning asosiy qismidan ajralish holati bor, foydalanuvchi tomonidan qoniqarli ta'mirlangan. Ko'chgan varaqlari qayta ta'mirlangan, ayrim betlariga chizilgan.
Qoniqarsiz	Muqova chizilgan, yirtilgan, asosiy qismidan ajralgan yoki butunlay yo'q, qoniqarsiz ta'mirlangan. Betlari yirtilgan, varaqlari yetishmaydi, chizib, bo'yab tashlangan. Darslikni tiklab bo'lmaydi.